

Våler kommune
Sentralgården
2436 VÅLER I SOLØR

Saksbehandler, innvalgstelefon
Marte Kari Huse, 62 55 10 76

Kontroll av årsbudsjettet 2022

Statsforvalteren skal kontrollere lovligheten av årsbudsjettet til kommuner i ROBEK, jf. Kommunelovens § 28-3. I denne lovlighetskontrollen skal vi kontrollere om årsbudsjettet tilfredsstiller de ulike kravene til årsbudsjett som følger av lov og tilhørende forskrift (budsjett- og regnskapsforskriften). Sentralt i vår kontroll er spørsmålet om årsbudsjettet er realistisk og i balanse.

Konklusjon:

- Statsforvalteren har kontrollert at årsbudsjettet tilfredsstiller kravene som følger av kommuneloven av 2018 og tilhørende budsjett- og regnskapsforskrift. Vi vurderer at årsbudsjettet er realistisk og i balanse, men har enkelte merknader til kommunens budsjett- og planarbeid.
- Kommunen må jobbe videre med god langsiktig planlegging og å sikre god sammenheng mellom planer, prioriteringer og økonomiske forutsetninger. Bred involvering og eierskap i organisasjonen og i kommunestyret er viktig i dette arbeidet.

Bakgrunn

Våler kommune ble meldt inn i ROBEK i 2022 etter Kommunelovens § 28-1, første ledd bokstav **b**. Økonomiplanen for årene 2023-2025 var saldert med uspesifisert innsparing og anses dermed som vedtatt med et merforbruk. Ved innmelding i ROBEK skal Statsforvalteren lovlighetskontrollere vedtaket om årsbudsjett.

Etter flere år med jevnt gode regnskapsresultater, endte kommunen med negative netto driftsresultater i 2018 og 2019. Driftsinntektene ble redusert, mens driftsutgiftene økte betydelig. Investeringer har gitt økte finansutgifter de siste årene. Kommunen har i økonomiplanene estimert betydelig innsparingsbehov i flere år, men har utfordringer med å få tilpasset driftsnivået til inntektsrammen. Negative driftsresultater har medført at disposisjonsfondet er svekket. Reservene svekkes ytterligere i budsjettet for 2022.

Våler kommune mangler viktige dokumenter for å oppfylle plan- og bygningslovens lovkrav. Kommunen har per i dag en planstrategi fra 2018 som ikke er fulgt opp og dermed må revideres, en gammel kommuneplan (samfunns- og arealdel) og ellers få andre, oppdaterte overordnede planer som kan brukes i den langsiktige styringen av kommunen.

Våler har for 2022 utarbeidet et handlingsprogram 2022-2025 med årsbudsjett og økonomiplan. Kommunen ser på dette som et steg i retning av å utarbeide et årlig dokument som skal utgjøre handlingsdelen til kommuneplanens samfunnsdel hvor økonomiplanen er integrert. Kommunen påpeker at de må få vedtatt en ny planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel med mål og strategier som kan legges til grunn for handlingsdelen.

Årsbudsjettet for 2022

Våler har budsjettert med driftsinntekter på 355 mill. kroner i 2022. Disse inntektene skal dekke kommunens driftsutgifter og netto finansutgifter. De siste årene har kommunens driftsinntekter blitt redusert, og det forventes også reduserte inntekter i kommende økonomiplanperiode. Reduksjon i inntekter knytter seg i hovedsak til befolkningsnedgang. Kommunen har lagt til grunn anslaget på frie inntekter fra statsbudsjettet. Det er tatt høyde for forventet befolkningsutvikling. Prognosene fra SSB viser en nedgang i Våler kommunes befolkning. Fra 2021 til utgangen av 2024 forventes en nedgang i innbyggertallet på 0,19 prosent.

I 2022 er det spesifisert innsparingstiltak i 2022 for ca. 13 mill. kroner. I tillegg budsjetteres det med å bruke 14 mill. kroner av disposisjonsfondet i 2022 for å få budsjettet i balanse. Dette reduserer disposisjonsfondet til ca. 4 mill. kroner ved inngangen til 2023, som da kun vil tilsvare 1 prosent av driftsinntektene. Våler har vedtatt mål om at disposisjonsfondet ved utgangen av 2024 skal utgjøre 3 prosent av driftsinntektene. På lengre sikt er målet at disposisjonsfondet skal utgjøre 5-10 prosent av driftsinntektene.

Våler har budsjettert med et negativt netto driftsresultat på 16,8 mill. kroner i 2022. Dette tilsvarer -4,7 prosent av driftsinntektene. Justert for bruk av bundne fond er korrigert netto driftsresultat på -4,2 prosent. Våler kommune har i sine vedtatte måltall et kortsiktig mål (innen utgangen av 2024) på 1 prosent. På lengre sikt er målet 2 prosent.

Samlet lånegjeld var ved utgangen av 2021 på 496 mill. kroner. Netto lånegjeld er i 2022 på 128 prosent av kommunens driftsinntekter, og er antatt å stige til 137 prosent i 2025. Kommunen har vedtatt mål om at gjeldsgraden ved utgangen av 2024 ikke bør overstige 90 prosent av driftsinntektene. På lengre sikt er målet en gjeldsgrad på 75 prosent. Det er budsjettert med renter og avdrag på investeringene i økonomiplanperioden. Budsjetterte renter er basert på markedenes forventede renteutvikling fremover. Budsjetterte investeringer i 2022 vil kunne finansieres med ubrukte lånemidler.

Årslønnsveksten for 2022 er i statsbudsjettet beregnet til å være 3,2 prosent. Kommunen har avsatt 3,2 prosent fratrukket 1,8 prosent overheng og 0,3 prosent lønnsglidning – det vil si 1,1 prosent av lønnsgrunnlaget i 2022. Lønnsveksten fordeles til virksomhetene etter at lønnsoppjøret er ferdigstilt. Kommunale betalingssatser økes med 2,1 prosent, tilsvarende økningen i konsumprisindeksen fra 1.8.2020 til 1.8.2021.

Våler kommune har maksimal eiendomsskatt på 4 promille for bolig og fritidseiendom. I 2021 ble skattesatsen på eiendomsskatt for øvrige eiendommer økt til 6 promille. Disse er fra 2022 økt til maksimal sats på 7 promille. Kommunen utnytter dermed mulighetsrommet innenfor eiendomsskatt i 2022.

Bundne driftsfond gjennomgås årlig og mulighetene for å fristille midler er vurdert.

Statsforvalterens vurdering av årsbudsjett og tiltaksplan

Statsforvalteren har kontrollert at årsbudsjettet tilfredsstillende følger av kommuneloven og tilhørende budsjett- og regnskapsforskrift. Vår vurdering er at årsbudsjettet er realistisk og i balanse. Vi vurderer samtidig at kommunen er sårbar og at det er risiko for merforbruk som ikke kan dekkes inn. Vi har vurdert at vedtaket har et lovlig innhold, er vedtatt av rett instans og har blitt til på lovlig måte.

Årsbudsjettet gir en fullstendig og god fremstilling av bevilgninger og premissene som årsbudsjettet bygger på. Kommunen synliggjør godt vedtatte måltall og budsjettvedtakets konsekvenser for utviklingen av disse gjennom hele økonomiplanperioden. Kommunen har vedtatt finansielle måltall for netto driftsresultat, disposisjonsfond, arbeidskapital og netto lånegjeld som kommunen vil jobbe mot på lengre sikt. Ingen av målene kan nås på kort sikt. Vi anbefaler at kommunen diskuterer hvilke finansielle måltall kommunen jobber mot å nå på kort sikt, slik at det tydeliggjøres hvilke mål som prioriteres og vurdering av realismen for å nå disse.

Økonomiplanen skal vise hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale og regionale planer skal følges opp. Kommunen må jobbe videre med god langsiktig planlegging og å sikre god sammenheng mellom planer, prioriteringer og økonomiske forutsetninger. Bred involvering og eierskap i organisasjonen og i kommunestyret er viktig i dette arbeidet.

Kommunen beskriver godt mål, tiltak og konsekvenser av tiltak innenfor de ulike virksomhetsområdene. Vi mener kommunen bør jobbe videre med å synliggjøre hvordan prioriteringer, overordnede mål og tiltak henger sammen. Kommunen bør også gjøre en samlet risikovurdering av måloppnåelse og tiltak og slik sett vil en vurdering av realismen i budsjettet også kommet tydeligere frem.

Årsbudsjettet skal dekke avsetninger som er nødvendige for en god kommunal økonomiforvaltning. Investeringene skal over tid ha en egenfinansiering som ivaretar kommunens økonomiske handleevne. Ved å tappe disposisjonsfondet i 2022 vil ikke kommunen ha reserver til å håndtere merforbruk og uforutsette hendelser eller finansielle investeringer i resten økonomiplanperioden. Dette gir kommunen svak likviditet og svært begrenset økonomisk handlingsrom. Kommunen er sårbar for uforutsette hendelser og merutgifter og risiko for merforbruk anses dermed som stor. Godkjenning av låneramme for 2022 er gitt i eget brev.

Våler skal nå vedta tiltaksplan innen 30 juni 2022. Vi viser til tidligere dialog og møte med kommunen 24.02.2022. Statsforvalteren anbefaler at tiltaksplanen for Våler bør legge vekt på hvordan kommunen skal få en god prosess for og gjennomføring av kommunens langsiktige planlegging, prioritering og risikovurdering. Det bør legges vekt på hvordan prioriteringene i kommuneplanen kan følges opp gjennom økonomiplan og årsbudsjetter. Hvordan kommunen kan få bred involvering, eierskap og forankring for nødvendige tiltak og prioriteringer bør vektlegges.

Skjønnsmidler som gis til kommuner i ROBEK skal knyttes til kommunens tiltaksplan og oppfølgingen av denne. Statsforvalteren vil vurdere mulighet for å bidra med skjønnsmidler til oppfølgingen av tiltaksplan etter at denne er vedtatt av kommunen.

Vi mener kommunen har gjort en grundig og god jobb i omstillingsarbeidet for å tilpasse driftsnivået fremover, og vi ser frem til videre godt samarbeid.

Med hilsen

Anne Kathrine Fossum (e.f.)
kommunal- og samordningsdirektør

Marte Kari Huse
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent